

WYROK Z DNIA 15 KWIETNIA 2010 R.

III KO 83/09

1. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 kwietnia 2009 r., P 11/08, Dz. U. Nr 163, poz. 1363, w wyniku którego utracił moc przepis § 2 art. 148 k.k., stanowi podstawę do wznowienia postępowania karnego, o jakiej mowa w art. 540 § 2 k.p.k., także w tych sytuacjach, gdy w okresie od dnia 26 września 2005 r. do dnia 23 kwietnia 2009 r. doszło do skazania oskarżonego za czyn zakwalifikowany z art. 148 § 3 k.k. i wymierzenia mu kary określonej w § 2 art. 148 k.k. w brzmieniu w tym czasie obowiązującym, choć wskazany wyrok Trybunału nie odnosi się wprost do § 3 art. 148 k.k., ponieważ i tak jego stosowanie w sferze sankcji karnych było możliwe wyłącznie przez jednoczesne zastosowanie art. 148 § 2 k.k., a sam fakt nieprzywołania tego przepisu w wyroku skazującym nie ma w tej materii decydującego znaczenia.

2. Ponieważ § 3 art. 148 k.k. nadal odsyła do art. 148 § 2 k.k., a przepis ten utracił swą moc, nie można odwołać się wprost do kar przewidzianych w tym ostatnim przepisie, jak tego wymaga § 3 art. 148 k.k., zatem zachowania w nim określone powinny być – do czasu ewentualnej zmiany art. 148 k.k. – kwalifikowane z § 1 art. 148 k.k., jako że obejmuje on zarówno zachowania ujęte w jego § 3, jak i pełną gamę sankcji karnych za zabójstwo, w tym także kary, o jakich mowa była w § 2 art. 148 k.k. i do których odsyła art. 148 § 3 k.k. Tym samym nie można też mówić o istnieniu kolizji § 3 i § 1 art. 148 k.k., a tylko przy takiej kolizji w grę wchodziłaby reguła, że *lex specialis derogat legi generali*.

Przewodniczący: sędzia SN E. Strużyna.

Sędziowie SN: T. Grzegorzczak (sprawozdawca), J. Sobczak.

Sąd Najwyższy w sprawie Roberta S., skazanego z art. 148 § 3 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 15 kwietnia 2010 r. wniosku obrońcy skazanego o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnie wyrokiem Sądu Apelacyjnego w G. w dniu 21 maja 2008 r., zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w T. z dnia 1 października 2007 r.,

Na podstawie art. 540 § 2 i art. 547 § 2 k.p.k. w z n o w i ł postępowanie w sprawie Roberta S. i u c h y l i ł wyrok Sądu Apelacyjnego w G. oraz zmieniony nim wyrok Sądu Okręgowego w T. w części dotyczącej kwalifikacji prawnej i kary, przekazując w tym zakresie sprawę do ponownego rozpoznania temu ostatniemu sądowi (...)

Z U Z A S A D N I E N I A :

Robert S., wyrokiem Sądu Okręgowego w T. z dnia 1 października 2007 r., został uznany za winnego popełnienia w dniu 23 września 2006 r. przestępstwa zabójstwa zakwalifikowanego z art. 148 § 3 w zw. z art. 64 § 1 k.k. i skazany za to na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Po rozpoznaniu apelacji obrońcy oskarżonego, Sąd Apelacyjny w G., wyrokiem z dnia 21 maja 2008 r., zmienił zaskarżony wyrok, ale w ten tylko sposób, że złagodził orzeczoną karę wymierzając karę 25 lat pozbawienia wolności z przyjęciem, że może on ubiegać się o warunkowe przedterminowe zwolnienie dopiero po odbyciu 20 lat tej kary. W grudniu 2009 r., wyznaczony

skazanemu obrońca z urzędu wystąpił z wnioskiem o wznowienie postępowania, powołując się na art. 540 § 2 k.p.k. oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 kwietnia 2009 r., P 11/08, Dz. U. Nr 63, poz. 533, mocą którego uznano za niezgodny z Konstytucją „art. 15 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 163, poz. 1363)”, wprowadzający od dnia 26 września 2005 r. nowe brzmienie art. 148 § 2 k.k., na którym to brzmieniu, jak stwierdza wnioskodawca, opierały się oba sądy w tej sprawie. Autor wniosku wystąpił także o zasądzenie mu kosztów obrony z urzędu za czynności w postępowaniu o wznowienie. W związku z tym wnioskiem prokurator Prokuratury Krajowej wystąpił o jego uwzględnienie i wznowienie postępowania w części kwalifikacji prawnej i podstawy wymiaru kary.

Rozpatrując ten wniosek Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Prawdą jest, że wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2009 r. Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 1 pkt 15 ustawy nowelizującej z 2005 r., wprowadzający nową treść § 2 art. 148 k.k., z uwagi na tryb w jakim dokonano tej zmiany, jest niezgodny z art. 118 ust. 1 i art. 119 ust. 1 i 2 ustawy zasadniczej. Z chwilą opublikowania tego orzeczenia w organie urzędowym, a więc z dniem 23 kwietnia 2009 r., przepis § 2 art. 148 k.k. utracił swą moc (art. 190 ust. 2 i 3 Konstytucji). Trybunał Konstytucyjny nie wypowiedział się jednak w kwestii § 3 art. 148 k.k., z którego zakwalifikowano czyn oskarżonego w tej sprawie i który przywołano też w podstawie skazania. Przepis § 3 art. 148 k.k. nie był nowelizowany ustawą z 2005 r., nie był więc także przedmiotem pytania prawnego skierowanego do Trybunału Konstytucyjnego. Od samego początku, a więc od wejścia w życie Kodeksu z 1997 r., nawiązywał on bowiem – i nawiązuje nadal – do § 2 art. 148 k.k. przyjmując, że: „Karze określonej w § 2 podlega, kto jednym czynem zabija więcej niż jedną osobę lub był wcześniej prawomocnie skazany za zabójstwo” (ta

ostatnia okoliczność obostrzająca dotyczy niniejszej sprawy). To zaś oznacza, że przy wymiarze kary w wypadkach określonych w art. 148 § 3 k.k. sądy orzekające były, w zakresie sędziowskiego wymiaru kary, ograniczone karami wskazanymi w § 2 art. 148 k.k., a więc w przepisie, który utracił swą moc w wyniku wskazanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Wprawdzie art. 540 § 2 k.p.k. przyjmuje, że postępowanie wznawia się, jeżeli Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją „przepisu prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie”, a w niniejszej sprawie sądy nie przywołały uznanego za niekonstytucyjny § 2 art. 148 k.k., lecz jedynie art. 148 § 3 (oraz art. 64 § 1) k.k., to jednak uznać należy, że istnieje w tej sprawie podstawa do wznowienia postępowania, o jakiej mowa w art. 540 § 2 k.p.k. Rzecz bowiem w tym, że – jak wskazano – zrekonstruowanie pełnego brzmienia § 3 art. 148 k.k. jest możliwe jedynie w ścisłym powiązaniu z art. 148 § 2 k.k., gdyż bez tego ostatniego przepisu nie można odtworzyć treści normy sankcjonującej. Sądy obu instancji wyraźnie zresztą odwoływały się, z tym, że dopiero w uzasadnieniach swych wyroków, do sankcji określonych w § 2 art. 148 k.k. Zatem, także przepis art. 148 § 2 k.k. legł u podstaw zapadłych w tej sprawie wyroków. Podsumowując, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 kwietnia 2009 r., w wyniku którego utracił moc przepis § 2 art. 148 k.k., stanowi podstawę do wznowienia postępowania karnego, o jakiej mowa w art. 540 § 2 k.p.k., także w tych sytuacjach, gdy w okresie od dnia 26 września 2005 r. do dnia 23 kwietnia 2009 r. doszło do skazania oskarżonego za czyn zakwalifikowany z art. 148 § 3 k.k. i wymierzenia mu kary określonej w § 2 art. 148 k.k. w brzmieniu w tym czasie obowiązującym, choć wskazany wyrok Trybunału nie odnosi się wprost do § 3 art. 148 k.k., ponieważ i tak jego stosowanie w sferze sankcji karnych było możliwe wyłącznie przez jednoczesne zastosowanie art. 148 § 2 k.k., a sam fakt nieprzywołania te-

go przepisu w wyroku skazującym nie ma tej materii decydującego znaczenia.

W związku z utratą mocy prawnej paragrafu 2 art. 148 k.k. w orzecnictwie Sądu Najwyższego trafnie przyjmuje się, że zakres, w jakim Trybunał uznał art. 148 § 2 k.k. za sprzeczny z Konstytucją, determinuje również granice modyfikacji, które są jego następstwem w wyrokach podlegających uchyleniu w trybie wznowienia, a więc że chodzi tu jedynie o potrzebę określenia na nowo kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu oraz ponowne wymierzenie kary, przy zachowaniu dotychczasowych ustaleń. W konsekwencji zaś, że uzasadnione jest w takim wypadku uchylenie wyroku(ów) tylko w części dotyczącej kwalifikacji prawnej i kary (tak już w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2009 r., II KO 22/09, OSNKW 2009, z. 11, poz. 98; zob. też W. Wróbel, S. Zabłocki: Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 kwietnia 2009 r., Pal. 2009, nr 7-8, s. 301 – 306). W pełni odnosi się to także do skazania z art. 148 § 3 k.k. Dlatego Sąd Najwyższy uchylił oba wydane w tej sprawie wyroki jedynie w takiej części, a nie w całości, i przekazał sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania w pierwszej instancji.

Przy ponownym jej rozpoznawaniu Sąd Okręgowy powinien orzekać w granicach przekazania (art. 442 § 1 zd. 1 k.p.k.), a więc jedynie odnośnie do nowej kwalifikacji czynu i kary, a nie, co do ustaleń faktycznych i winy, z uwzględnieniem jednak – o ile taka sytuacja zaistnieje – wyjątkowo konstrukcji zawartej w art. 442 § 1 zd. 2 k.p.k. Ponieważ § 3 art. 148 k.k. odsyła nadal do art. 148 § 2 k.k., a przepis ten utracił swą moc, nie można odwołać się wprost do kar przewidzianych w tym ostatnim przepisie, jak tego wymaga § 3 art. 148 k.k., zatem zachowania w nim określone powinny być – do czasu ewentualnej zmiany art. 148 k.k. – kwalifikowane z § 1 art. 148 k.k., jako że obejmuje on zarówno zachowania ujęte w jego § 3, jak i pełną gamę sankcji karnych za zabójstwo, w tym także kary, o jakich mowa była

w § 2 art. 148 k.k. i do których odsyła art. 148 § 3 k.k. Tym samym nie można też mówić o istnieniu kolizji § 3 i § 1 art. 148 k.k., a tylko przy takiej kolizji w grę wchodziłaby reguła, że *lex specialis derogat legi generali*, co podnoszone jest także w piśmiennictwie (zob. W. Wróbel, S. Zabłocki, glosa, *op. cit.*, s. 307 – 308). /.../